

SZEKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZEKELY UJSÁG

Megjelen hetenként kétszer: csütörtökön és vasárnap.
Előfizetési ára helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán
küldve: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér.
Külföldre egész évre 12 K. — M. kir. postatakarékpénztári csekk-
és kliring 10,489. sz. — — — — Helyközi telefont 15. sz.
Mindenféle díjak Székelyudvarhelyt előre fizetendők.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
BETEGH PÁL
LAPTULAJDOSÓ.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca
31. szám, hova az előfizetések, kéziratok és hirdetések küldendők.
Kéziratokat vissza nem adunk. — Hivatalos hirdetések 100 szóig
szavankint 6, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet
8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. — Nyilt-tér sora 1 korona

Népgyűlés előtt.

(—gh) Székelyudvarhely város polgársága mához egy hétre nagy feladatra készül: Jelét kívánja adni annak a mély hazafias érzésnek, mely minden egyes polgártársunk szívét a mai siralmas, hazánk jövőnd fejlődését örökre alá-
ásni készülő állapotban áthatja.

Történelmi idöket élünk. Arról van szó, hogy a magyar nemzet éljen-e, avagy az idegen érdekek szolgálatába szegődött, hatalomra vágyó, örökre a nyakunkon élösködni akaró munkapárti célcokat szolgáljuk?

Arról van szó kiváltképpen, hogy elvállaljuk-e a katonai javaslatokkal olyan horribilis terheket, a melyek agyon nyomnak?

Arról van szó, hogy türjük-e azt az áldatlan, sanyaru helyzetet, melybe a Bécsből kivézenyelt kormány hatalmi erőszakkal belekényszeríti e haza minden egyes polgárát?

Felemelték a só, dohány és szesz árát. Megdrágították a szegény nép, a kereset nélkül tengödö iparos, kereskedö, földmives és tisztviselő s ezek családjainak legszükségesebb, nélkülözhetlen élelmi cikkeiket.

Mindig többet és nagyobbat követelnek tőlünk. Mindig csak követelnek, de megélhetésünk könnyítésére, magunk és családunknak becsületes, megfizetett erőntöktől telhető munkával való föntarthatására sem nyerünk segédkezést. Elöljáróink nagyrésze nem vezérünk, nem minket támogatni kész barátunk, hanem hatalmi gögtől eltelt, gyilkos szándékoktól elvakított hóhérunk. A szegény ember sorsa öket nem érdekeli. Panaszos hangjai elől elzárkóznak s míg milliók nélkülöznek, addig a kiváltáságos tizezrek pezsgös dorbézolásokban, unatkozva keresik kedvtelésüket.

És e súlyos állapotot látva, tudva, pusztán azért, hogy a kormány gyepöljöt a maguk kezében szorongathassák, helyzetünket még inkább nehezítik. A mi vérünket, a mi anyagi erőnket vásárra viszik és el akarják adni cserébe, a maguk részére nyert hatalomért.

Önös érdekü, bünös és egy cseppet sem nemzeti munka a mai kormány politikája, söt a leghazafiatlanabb ténykedés.

Nincs szív, nincs lélek, nincs emberséges érzés törekvésükben.

Akár merre tekintünk, erőszakot, kényszert, hatalmi gögöt, a közszabadságok letiprását látjuk.

Sirni szeretne a becsületes magyar érzésü ember, hogy hova jutott, minö sorsba került nemzetünk.

Nincs társadalmi élet, egymás megbecsülése; nincs jóra való törekvés, csak visszavonás, egymás tulszárnyalása iránti vágy.

A milyen a pásztor, olyan a nyáj. A milyen a kormány, olyan az ország élete. Fejétöl büzlik a hal. A kormány bünös munkájának hatása tehát az utolsó faluhelyen is érezhető.

Sem az ország élén álló kormánytól, sem a vármegyék nyakára küldött föispánjaiktól üdvösebb munkát nem látunk. A mit eddig tettek és tenni akarnak, azok mind csak az ország leigázására, a meglevö hasznos és helyes dolgok lero.nbolására irányulnak.

Minél szükebbre szorították törvényes jogainkat. Belegázoltak a magyar nemzet legszentebb jogaiba. Lábbal taposták a sajtó szabadságát. Üldözik, halálra keresik az igazságot hirdető függetlenségi sajtó embereit. Elzárkóznak a jogos kritika elől. Becsukóztak a közigazgatási ülések idejére és kizárták onnan a függetlenségi sajtó törvényben biztosított ellenörzési jogát.

A kormány és vakon követö csatlósai külön államot alkottak az államban. Uralkodnak felettünk és ök akarják megszabni, hogy a nemzet életének ideje meddig terjedhet. Embertelenségükben annyira mentek, hogy egyes függetlenségi érzelnü polgárok megélhetési forrását is hivatali erőszakkal elfojtották.

Olyan zsvány politikára még a bakonybeli betyárok sem vetemedtek volna, hogy népes családdal bíró embereket a megélhetésükben akadályozzanak és valóságos tatárjárást rendezzenek üldözésükre csak azért, mert a haza, a nemzet életét az ö pusztító szándékaiktól védelmezni merészkednek. De a mai kormány csatlósaival ilyenekre is képes. Ez pedig már több a soknál.

Székelyudvarhely, a székely anyaváros polgársága tehát örömmel készül az e hó 8-án tartandó népgyűlésre. Hazafias lelkesedéssel vesz részt azon minden jó hazafi, mert ennél nem csupán pártkérdésről van szó, hanem arról, hogy a mérhetlen katonai terhek ellen tiltakozzunk és jelentsük ki, hogy az a néhány törvényhatósági bizottsági tag, kikkel a nemzeti küzdelmet folytató parlamentti ellenzék hazafias harcát „egyhangulag”, előre kieszelt fuffanggal a föispán elíteltette, nem jelenti Udvarhelyvármegye és nem jelenti különösen Székelyudvarhely város polgárságának véleményét.

Ha e nyilatkozatunk elmaradna, önként vállalnánk a feltétlenül agyonnyomással fenyegetö katonai terheket, mely különben is olyan természetü kiadás lenne a mi részünkröl, melyből egy fillérnyi előnyünk sem származik.

Épen ezért tehát vegyen részt minden egyes polgár az október 8-iki népgyűlésen, mert a katonai terhek pártkülönbség nélkül, mindenkit elnyomással fenyegetnek. A terheket mindnyájunknak a nyakára rakják és a nyomorúságot együttesen érezzük.

A politikai helyzetröl.

— Saját tudósítónktól. —

A képviselöház ülései.

Az országgyűlés pártjai farkas-szemek néznek. Mig a hazafias elszánttsággal küzdö ellenzék pártok szemhunyorítás nélkül állják a mungók dühös tekinteteit, addig Khuen gróf hepciáskodik és nem akar sem ö, sem miniszterársai nem akarnak a felhalmozódott interpellációkra válaszolni. Ráth Endre szövé tette ezt a makacszkodást és indítványozta, hogy a házszabályok rendelkezése szerint, 30 napon belül válaszoljanak a justa miniszterek. Erre Hédervary világosan kijelentette, hogy ö füttyöl a házszabályokra, melyek oly nagy szabadságot biztosítanak az interpellálásra. Mikor egy miniszterelnök így viselkedik, önkéntelenül az év utolsó napjait élő rossz cseled viselkedését juttatja eszünkbe. Hányi-vetiskedik. Minden megfordítva csinál és valósággal gyűlöletessé teszi minden pillanatát. Ugy látszik, Khuen gróf is erre a pontra jutott — pártjával együtt.

Eröszakra készülnek.

Csürik-csavarják a muszkapárti fejeket azok tulajdonosai. Sehogy sem tudnak beletnyugodni a feltétlenül bizonyos bukás, a megsemmisülés tudatába. Ö élni akar — ordítja rekedtségig Khuen gróf. Mi élni akarunk — zugja utána a munkapárti kórus. Igen ám, — feleli az ellenzék — de a nemzetnek még nagyobb szüksége van az életre. Ti, munkapártiak, a nemzet életére vetettetek magatokat s annak élete árán akarjátok tengetni, meghosszabbítani élteteket. Lássuk, a nemzet élete-e erősebb, vágy a ti Tiszavirágotok?! Jöjjetek, kérdezzük meg magát a magyar nemzetet. Akar-e meghalni, akarja-e utolsó csepp vérét is arra a dozni, hogy az ilyen becsi kiküldöttek a haza népét megsemmisítsék? Ha a nemzet erre önszántából, minden erőszakos kényszer alkalmazása nélkül hajlandó, akkor éljete. Mig ellenben ez eldöntve nincs, addig nincs jogotok a nemzet véret, utolsó falatkenyerét is katonai terhek címén Bécsnek telhetetlen gyomrába szállítanotok. Addig folytatjuk a harcot a nemzet nevében és azért, hogy e törvényes jogokat megvédelmezzük, életünk árán is készek vagyunk. Khuen pedig nem türi a hazafias ellenzék térfeik ellenállását és folyton azon mesterkedik, hogyan tudná letörni harci kedvüket. A csütörtöki ülésen az a munkapárti szándék dömborodott ki, hogy a házszabály-reviziót három heten belül erőszak utján megcsinálják. Tisza Pista meg egyenesen a történelmi nevezetességü november 18-ára appellált. A mely után tudvalevöleg a régi szabadelvü-pártból hirmondö sem maradt. Csak próbálják meg, ha jól esik. A nemzet készen várja az erőszak példás megtörölását. Jöjjenek választatni!

A betü öl.

Désy Zoltán, a 48-as függetlenségi Kossuth-párt alelnöke kezdette csütörtökön a vitát. Hólló Lajos folytatta és azután Khuen gróf miniszterelnök is felszólt és az ellenzékét azzal vádolta, hogy a házszabályok betüszertint való betartásával annak lényegé-
velviszsaélnék. Elismeri, hogy az ellenzék a

hárszabályok betüszert való értelméhez nagyon is ragaszkodnik, hólott: „a betü öl“. Ez igaz! Ez öli még önöket! Kialtották a baloldalon. Azárt fél tőle! — mondja Polónyi Géza. Igy kötekedik Khuen az ellenzékkel, mint a vak a kerttel. Mi sem természetesebb, hogy ugy Dész, mint Holló, alaposan letárgyalták a granicsár okvetetlenkedéseit. A mungók pedig nagy tüntetéseket rendeztek gazdájuk mellett, hogy műelkesevésükkel látatlanná tegyék a betü kinjai alatt rugdalózó haldoklásukat. Ez azonban nem sikerült nekik. Az ellenzék önértetes, becsületes küzdelmének eredménye már nem sokáig késhet. El kell tekardódnak az összevásárolt mungók, mert erkölcsi tőke nélkül sincs élet. Hiába erkölködnek. Pusztulniok kell mert az ellenzék nem azt akarja, hogy a mungók éljenek, hanem a nemzet éjen. Tehát a betü a granicsár fickókat fogja megölni.

17 korona a tanítóknak.

Félmillióba kerül egyetlen hadihajó egy-egy ágyuja és ilyen ágyu minden hadihajón harminc darab van. Félmilliót ellövöldöznek, a nagy manőverek minden egyes napján és félmilliókat minden minisztériumban kidobnak akármelyik hónapban, akárhány sikertelen üzletre. És nem szégyenlik a magyartanítóknak fizetésére félmillióval előállani. Hiszen ebből a koldus alamizsnából egy-egy tanítóra mindössze 17 K, irva is tizenhét korona jut. Ezzel akarják kitörölni a nemzet legfontosabb tényezőinek, a kultura apostolainak könyező szemeit. Ezentul a magyar tanítók nem öt krajcárból élnek egy évben, hanem öt krajcárból és tizenhét koronából. És még a kormány heneceg, nagy füstöt ereszt és görögützet gyujtogat országszerte, mellverdesve kiabál, hogy mily nagyelkűséggel oldja meg a tanítók nyomoruságának kérdését. Ezt teszi a helyett, hogy inkább szegyen keznék és pirulna szűkkeblűsége, garasos fukarsága miatt. Hjab, ágyukra van, mert hánnes pénz, a kösziklát is megfejik. De a nemzeti érdekek legbensőbb, legmagasztosabb szolgáltatában álló tanítóknak megbecsülhetetlen, hü és becsületes szolgálataikért, csak alamizsnát dobnak. Ilyen a granicsárok közös ügyes politikája. Másnak van, de nekünk nem jut semmi jóra, üdvőre és hasznosra.

Frutti di mare.

Tengeri levél a népboldogításról.

Lázár Gyula beszél.

Igen érdekes levél érkezett Polából, a haditengerészeti kikötőből, a „Székely-Udvarhely“ szerkesztőségéhez.

Lázár Gyula, az „Első Székely Házipari Országos Szövetkezet“ néven hírhedtté vált „népboldogító“ maszlag egyik igen agilis szervezője volt: „ipari szaktanító“ címmel, amellyel a fufangos szabóból „ágyra járó“ vezérigazgatóságig emelkedett Kathonay Béla ruházta fel annak idején az eredetileg kereskedősegédet.

Ez a Lázár Gyula volt, aki mult évben a „Nemzeti Iskola“ tanügyi lap hasábjain leleplezte Kathonay hazafias mázzal alaposan bekenet törekvéseinek rugóját. E szerint — „Kathonay célja nem más, minthogy a három koronás heiratási díjakat zsebre vágja s esze-ágában síres nagy hangu ígéretéseinek a beváltása“. Szóval a fufangos szabó döngicseléseit „szélhámoskodásnak“ minősítette.

A leleplező cikkely után az érintett ügyvezető-igazgató uraság nyilatkozott, hogy Lázár Gyulát besajátópöröli. De csodák-csodája, erről Lázár mai napig sem vett tudomást. Tehát — ugy látszik — az eredeti szerzőt nem volt bátorsága bepörölni, nehogy még egyebek is napfényre kerüljenek.

No, de adjuk át a szót Lázár Gyulának, aki ezeket írja:

Tekintetes szerkesztő ur!

Nem vagyok kárörvendő, de azért az öröm bizonyos nemével olvastam a „Székely-Udvarhely“ című lap szeptember 17-iki számában megjelent bünvádi feljelentést, mely Kathonay Béla ügyvezető-igazgató ellen szól.

Amint olvasom, gondolataim önkéntelenül visszaröppennek a legutóbbi 2-3 évre, mikor én is testtel-lelélekkel a sok széppel, szemnek, szájnak tetszetős dolgokkal kecsesgetető Szövetkezet körül működtem, mint szervező. Jóhízeműleg azon igyekeztem, hogy e mindenki által jónak látott szövetkezet részére tagokat és pártolókat gyűjtsek.

Sajnos, akkor még csak nem is sejtetem, hogy egy rossz uton gördülő kerek küllője vagyok.

Az idő mult. Igazgató uram (Kathonay) pedig mindég bátrabban folytatta világboldogító munkáját, annyira, hogy a fene nagy méltóságba cseppent ex-szabómester uraság képzelt rózsás kertjében, orrfacsaró büzt véltem érezni.

Ekkor rögtön felvilágosítást kértem tőle mely alázattal, de érthető erélyességgel. Egyben, mint szövetkezeti tag, a kezére bízott, jobban mondván a kezéhez kaparintott közvagyon rovancsolását is hangsúlyoztam előtte.

Kathonay teljhatalmu ügyvezető-igazgató uraság pedig erre így felelt — szánakozó mosolygással:

— Nagyobb arak is akarták már magukat az én dögömböbe beleartani, mint maga, fiatal barátom — és nem sikerült. Mit akar hát maga?

Ezután a lehető legkomolyabb ábrázattal kijelentette, hogy ha nem tetszik, jobbra is ut, balra is ut. Tescék elmenni.

Azután pedig, hogy könnyebben megmenekülhessem tőlem, ismét elővette azt az édeskes mosolygását, mely oly sokunkat — köztük grófokat, bárókat, fő- és alispánokat, tanfelügyelőket, tudós férfiakat s annál inkább a jámbor tudatlanokat — meglévesztett, hívővé tett. Köszönetet mondtam nekem addigi fáradozásaimért és további kegyeiről biztositván, azzal érvelt, hogy pár hónap mulva ugyis berukkolok kateknának.

Ellavoztam, de egyszersmind az addigi hipnotikus alomból is szerezésesen felébredtem. Egész új nézőpontról kezdetem vizsgálni a történeteket s ez a szemlélődésem Kathonay gyalazatos művének egész terjedelmet elém tará.

Ekkor elkecserecsében, hogy ilyen embernek voltam az eszköze s hogy a közönséget megóvjam veszedelmes játékaikól, küldtem be 1910. szeptember közepe táján cikket a „Nemzeti Iskola“-nak, melyben azonban — helyszűke miatt — csak október elején jelent meg.

Én már akkor — legnagyobb sajnálatomra — nem lehettem ott és nem állhatam szembe nagy nevű urammal, hogy igazságaimat a törvény előtt is szemébe mondhaszam.

Szigoru kötelességem ide szólított s most, mintegy 1800 km. ről kell várnom a dolog végét. Gondolom, ha bíróság elé kerülünk, sok oly dolgot tudtam volna említeni, mely érdemlős (!) emberünknek nem nagy hasznára vált volna.

Polá, 1911. szept. 22. Lázár Gyula volt „szöv. szaktanító“.

Régi levelekből.

XII.

Az intézkedés megtörtént és pedig kedvezőleg, mit az országos bizottság előtt a következőkben mutatott be Teleki László:

„Ő császári és királyi felségének Ausztria főhercegének, legkegyelmesebb urunknak nevében gróf Teleki László urnak.

Ő császári és királyi felsége elé terjesztettek és ott bővebben megmagyaráztattak ugy a saját, mint az egész Teleki-család nevében előadott panaszok, hogy a Dunod Antidius pap által az attyuk hátorítására tett ígéretekben sem maga a gróf ur, sem a családja nem kapott semmit, sőt inkább közhivatal, fizetés és más jövedelem nélkül megvetésnek vannak kitéve. Ezekre nézve ő felsége legkegyelmesebb akaratát nyilvánította hogy legjobb emlékében van a szolgáltatásban

kiontott vér, s ebből kifolyólag nem talál ellenkezésére a nemes atyának érdekeit a fiakban és az egész családban jutalmazni; de ez nem az őfelsége legkegyelmesebb jóindulatának hiányában nem fogantossíthatott, hanem a jelen idők kölcsönös hadi állapotainak hibái miatt történt.

Mihelyt azonban később alkalom mutatkozik, az ők vigasztalására és előnyére, fenn nevezett ő császári és királyi felsége kegyei minden esetre nyilvánulni fognak, a melyekről midőn ő felsége a kérvényező urat és az ő családját ezennel értesíteni rendelte, legkegyelmesebben biztosítja nekik minden időre császári és királyi kegyelmét.

Kiadott ő felségének, titkos peesétjével ellátva Bécsben 1696. december első napján. Joan. Theod. de Weissenburg“.

Ezen szép szavakba foglalt császári ígéret bizony nem látszott meghozni a várt eredményt a Teleki családnak, melytől a hazafiak egyrésze elfordult, miért is Teleki László az országos bizottságtól követelte a Dunod-féle szerződés alapján a császári ígéreteknek beváltását.

Erről gunyosan emlékezik meg gróf Bethlen Miklós önéletírásában.

Hosszas lenne az erre vonatkozó iratokat itt mind közölni, azért csak bő kivonatban fogom ismertetni leginkább azon célból, hogy az érdeklődők némi fogalmat szerezhessenek maguknak a kuruc korszak idejéből főuraink gazdagságáról, s a sors forogdóságáról, s arról az önzetlen nagy hazaszereteteről egyeseknek, mely ősi jogainknak megvérdhetése érdekében kockára tételt velük vagyont és életet.

A főurak zászlói alatt a nép fiai is vallás és nyelvbéli külömbiség nélkül küzdöttek, jóllehet semmiféle politikai jogokkal nem bírtak.

S ma, midőn egyenlő politikai jogokkal bír bármely ajku polgár e hazában, lássa azt, hogy nem a széthuzás, hanem az együvé tömörülésben keresheti az erőt, szemben a valamennyire egyformán nehezdedő osztrák törekvések ellenében. Hogy a hazának érdeke mindnyájunknak közös érdeke. Egmást támogatva tarthatták fön az őseink eddig e hazát, ezután is csak így lehet fönntartani egyenlő közös szabadságunkat már t. i. ami kevéssel még bírnak.

És lássák azt, hogy a közérdek a fő, s a ki önérdékeit elebe teszi ennek, többé kevésbé megkeserüli azt, mert ha önérdékeit kielégítve látja is, az csak horogra tett családok, melyen ott ragad, s a halász zsákmánya leend.

Gagyí Samu.

HIREK.

— Dr Bayler Kálmán itélőtáblai bíró, a székelyudvarhelyi törvényszék volt érdemes elnöke, jobban van. Mint örömmel értesülünk — már kint is jár és állapota nem veszélyes. November vége körül foglalja el állását a marosvásárhelyi itélőtáblánál. Marosvásárhelyt már lakást is bérelt.

— Kinevezés. A pénzügyi miniszter Germarz Miklós végzett joghallgató, kassai lakost a székelyudvarhelyi pénzügyigazgatósághoz ideiglenes minőségű segélydíjas pénzügyi fogalmazó-gyakornoknak nevezte ki.

— Dr Daniel Gábor volt képviselőházi alelnök, v. b. t. l., az oláhfalvi kerület munkapárti képviselője csütörtökön Marosvásárhelyt volt és Haller János gróf főispán társaságában megnézte a városházát is Vajjon miben török a fejüket a mungók? Csak nem akarnak olyan városházát építtetni Székelyudvarhelyt, mint a milyen Marosvásárhelyt van. No, ettől még jó ideig nyugodtan alhatunk. Ugy-e polgármester ur?...

— **Október hatodika.** Az aradi verlanuk emlékének évfordulóját a szokásos kegyelettel ünnepeli meg a székelyudvarhelyi református kollégium ifj. önképző köre. Az évforduló napján október 6-án d. e. 11 órakor hazafias ünnepély lesz az intézet nagytermében. Az ünnepi beszédet Dr. Kósa János tanár mondja, az ifjuság pedig szavalatokkal, ének- és zeneszámokkal szerepel. Az ünnepély iránt érdeklődőket ezuttal is tisztelettel meghívja az ifjuság.

— **Áthelyezés.** A marosvásárhelyi főügyész Jakab Imre marosvásárhelyi törvényszéki fogházrörmestert a székelyudvarhelyi törvényszéki fogházhoz hasonló minőségben áthelyezte.

— **Honvéd önkéntesek.** Kolozsvárról értesítik lapunkat, hogy az öt napig tartott honvéd önkéntesi vizsgát Bodrogi D., Kis E. ökl. jegyzők, Sándor Endre és abásfalvi Szabó József zetelaki segédjegyző, kik egyúttal hadapródok is lettek, sikerrrel állották ki. Barthely vezérőrnagy, bizottsági elnök elsőként ratulált s a jó kívánsághoz mi színtén csatlakozunk.

— **Busan, busan szól a harang.** Ismét egy fiatal élet semmisült meg. Telve reménységgel. Hulló falevéllal, őszi hideg széllel elhervadt. Alsólendvai Lendvay Ilus életének 19-ik évében elhunyt. Hosszas szenvedés jutott osztályrészéül, míg végre daldalmaskodott rajta a kérlelhetetlen halál. Vallásos lelkének utolsó eledelével indult a nagy utra, melyről nincs visszatérés. Csupán a feltámadás reménysugara világít. Szeptember 27-én este 10 órakor hunyta le szempilláit övéinek mérhetetlen fájdalomra. Temetése pedig pénteken d. u. 3 órakor a róm. kath. egyház szertartása szerint, általános mely részvét mellett történt meg Székelyudvarhelyt. Az engesztelő szt. mise aldozást pedig tegnap mutattak be az egek Urának. Alig volt három napi időköz, a legutóbbi temetés óta. Ismét felszakadt a sajtó seb. Vigasztalan az édes anya, ki a közel multban öltötte fel az özvegyi fátolt; elveszítvén Lendvay Sándor, Nagyküküllővármegye főjegyzőjében férjét. Ma egy hete ez annyira szeretett kis unokája: Szemlér Magduska temetése volt. Bizony, megrendítő csapások egyenkint is. Annál súlyosabbak összeségükben. Az elhunyt testvérei: Alsólendvai Lendvay Imre városi mérnök, Lendvay Máriskó férj. Szemlér Ferencné főgimn. tanárné, Lendvay Gabriella férj. Tökés Ernőné, Lendvay Sándor. A mélyen sujtott család bánatában, széleskörű a részvét.

— **Közel két és félmillió költséget** van Marosvásárhelynek. Az összes kiadások 2 millió 366 ezer 113 koronában, a bevételek pedig 2 millió 117 ezer 211 koronában vannak előirányozva. Az így mutatkozó hiány pedig 248 ezer 902 korona, melyet az állami egyenes adó után kivetendő 68 százalékos pótdoból fedeznek. Nálunk a városi pótdob nem kevesebb és semmink sincs. Marosvásárhely pedig újra született. Hol, miben rejlik ennek a titka? A polgármester lekötölné a város közönségét, ha erről felvilágosítást tudna adni.

— **Az erdőőri-cseléd.** Felmerült esetről kifolyólag elvi jelentőségű határozatban mondotta ki a hatásköri bíróság, hogy az erdőőr vagy erdőszolga — tekintet nélkül arra, hogy az erdőőri szakvizsgát letett-e — mezőgazdasági cselédnek tekintendő és bérkövetelésének elbírálása a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

— **Köszönet nyilvánítás.** Mindazoknak, akik feledhetetlen kis leánykánk ravatalát a szeretet virágaival elhalmozták s nagy fájdalomukat jöleső részvétükkel enyhítették, ezúton mond hálás köszönetet Székelyudvarhely, 1911. szept. 30. Szemlér Ferenc és felesége Lendvay Máriskó.

— **Kitűnő forgalmu fűszer és csemege üzlet** Marosvásárhelyt a fő-téren kedvező feltételek mellett más vállalat miatt azonnal eladó. Cim e lap kiadóhivatalában.

E NAP

Vasárnap, október

Rózsafűzer

az új évnegyed kezdete. Ha előfizetése lejárt, siessen azt megújítani, hogy a »SZÉKELY-UDVARHELY« továbbra is b. címere pontosan küldessék

kat. Támogassuk az igazi 1848-as függetlenségi sajtót, mert azzal önmagunk függetlenségét, szabadságát segítjük elő. Hazafias tisztelettel kérjük tehát az előfizetéseket megújítását. Előfizetési ár negyedévre 2 K 50 f.

— **A marosvásárhelyi népgyűlés** később fogják megtartani; noha Varga főkapitány beütő határozatát a város tanácsa megsemmisítette. A tanács határozatában kiemeli, hogy a népgyűlést összehívókban garanciáját látja annak, hogy a népgyűlés nem a felelőtlen tömeg tüntetése vagy rendezvényt lesz.

— **A „havasok királyának“ gyászjelentése.** Tudvalevő dolog, hogy Janku Ábrahám a szabadságharc levezése után Bacsba sietett, hogy a kamarillát a román népnek tett ígéretére emlekeztesse. Az osztrákok azonban csufult bantak el vele. Kereken kijelentették előtte, hogy ha a császárvárost huszonnégy óra alatt el nem hagyja, kényszerutlevéllel hazatoloncoltatják szülőfalujába. Janku családotlan Gyulafehérvárra ment s az volt a szándéka, hogy a kamarillától származó összes irásait közreboacsítja. Erre a fenyegetésre az osztrákok Jankut a gyulafehérvári várkazamatába vetették, a honnan csak felévi raboskodás után szabadult ki. A mire szabadságát visszanyerte, már csak élőhalott volt. Elméje elborult s mint csendes örült éveken át bolyongott mindazokon a vidékeken, a hol emberek egykor vad kegyetlenséggel pusztították a magyarság ezreit. Huszonnégyévi bolyongás után egy este Körösbányán pihent meg egy kerítés mellett, a lócán, a hol örökre elszunyadt. Haláláról a románság gyászjelentést adott ki, amely magyar fordításban így szól:

A Román Nemzet fájó szívvel közhírré teszi szeretett fiának elhunytát. Janku Ábrahám, az 1848—49. években a nemzeti függetlenségért küzdő román seregek fővezérének korai elhunytá ma hajnali 3 órakor következett el Körösbányán (zarándi kerület) életének 48. évében mellbetegség folytán. Az elhunyt tetemét 1872. évi szeptember 12-én Cebe község gör. kel. temetőjében a keleti szokás szerint fognak eltemetni. A nemzet minden szomorú fia meghivatik, hogy a temetkezési kíséretben megjelenni sziveskedjék. Emléke örökké legyen áldva, s az ő jóságos szelleme lebegjen nemzet felett. Körösbányán, 1872. évi szeptember hónap 11-én. A temetkezést rendező bizottság.

— **Spektor.** Hazafias lelkesedéstől áthatott cikkelyéért fogadjuk köszönetünket Szives készséggel közöljük és bármikor hálással fogadjuk.

Törvénykezés.

A székelyudvarhelyi kir. törvényszék esküdt bíróságának október 16-án tartandó tárgyalására a következő esküdtek vannak ki-sorsolva: Gyarmathy Lajos birtokos Ujszékely, Petrányi Miklós tanár, Pék József építész, Soó Gáspár ig.-tanár, Fernengel Gyula kereskedő, Fischer Ferenc kefekötő Székely-

Székely Testvérek!

Nagy küzdelem előtt áll a magyar nemzet.— Szüksége van minden fiára, de sokszorosan szükséges a szabad, független, bátor szavu újság. Mert ha minden szabadságunktól megfosztanak is, a sajtó által visszaszerezhetjük elkobzott jogainkat.

udvarhely, Deák József birtokos Alsóboldogfalva, Balló Zsigmond ékszerész, Darvai Albert kereskedő Székelyudvarhely, Kányádi Miklós földmives Nagyalambfalva, Becsek Aladár nyomdász Székelyudvarhely, Soó Antal földmives Székelybetlenfalva, Izsák Lajos eszmadia, Jakab Gyula kereskedő, Gönczy Lajos ig.-tanár, Gáspár Balázs nytanár Székelyudvarhely, Gagyi Lajos birtokos Etéd, Lukács István földmives Méréfalva, Bálint György timár, Galter János építész, Jánosi Péter ny. tanár, Kálnoki István mészáros, Balázs Károly esztergályos, Adám Dénes ny. körjegyző, Embery Árpád tanár Székelyudvarhely, Gyárfás Endre földbirtokos Székelykeresztur, ifj. Dragoman Domokos kereskedő, Füle István szücs, Nagy János cipész Székelyudvarhely, Maksi Lázár vendéglős Székelykeresztur, rendes esküdtek. Szorger Ferenc órás, Szentpéteri Gergely kereskedő, Tamás Gáspár szabó, Hartmayer Rudolf vállalkozó, ifj. Szemerjai Károly könyvkötő, Benkő József eszmadia, Graebel László cukrász, Dr Szöllösi Ödön ügyvéd, ifj. Barabás Áron földész, Kassay Árpád vendéglős Székelyudvarhely, helyettes esküdtek.

Közgazdaság.

Több buza kell termeszteni.

Aligha van ma nagyobb óhaja a magyar gazdának mint az, hogy buza termését fokozza, mert a mai magas gabona árak rendkívül jövedelmezővé teszik a buza termelését. Nagyobb területek bevetésével azonban aligha fokozhatja a gazda buzatermését, mert üres területek nincsenek, tehát nagyobb termésátlagot kell elérnie. Ezen nagyobb termésátlagot pedig első sorban is a talaj jobb megművelése által lehet elérni s itt igazán szegre kell akasztani azt a régi elméletet, hogy a göröngy megvédi a vetést a szél és hideg ellen. Mennél göröngyösebb a talaj, annál rosszabbul táplálkozik benne a növényzet, mert gyökere annál kevesebb talajt, s annál több hézagot érint, tehát annál könnyebben kifagy, mert az üregekben levő zárt levegő könnyen átviszi a külső fagyasztó hideget és így kárára van a növényzetnek. Szántani, boronálni addig kell buza alá a talajt, míg az teljesen elaprózódik, míg tehát belső szerkezete hézagmentes lesz.

A másik kelleke buzatermésünk fokozásának a helyes és okszerű trágyázás, e tekintetben is nagyon sok hibát követnek el a magyar gazdák. Bőtermést csak akkor várhatunk, ha elegendő kész tápláló anyag áll a növényzet rendelkezésére, ha a talaj nem szenved hiányt könnyen oldódó tápláló anyagokban. Ezt pedig a buzánál annyival is nehezebben lehet elérni, mert buza alá istálló trágyát tudvalevőleg nem szabad alkalmazni, mert a frissen trágyázott földben a buza könnyen megdől, de még könnyen meg is gyomosodik.

A buzára nézve rendszerint legjobb, ha az előveteménye alá adjuk az istálló trágyát. Közvetlenül a buza elvetése előtt foszfortrágyát, könnyen oldható szuperfoszfátot adjunk, mert ez tartalmazza azon tápláló anyagot: a foszfort, a melyre a buzának legnagyobb szüksége van. Ezer és ezer tapasztalat bizonyítja, hogy egy métermázsza szuperfoszfát, a melynek ára 8—9 korona, átlagosan ugyancsak 1 métermázsza termés többet eredményez, melynek mai ára 24—24 korona közt igazodik, vagyis alkalmazása háromszorosan haszonnal jár, de nem ritka az az eset sem, hogy 4—5 métermázsza többet eredményez, s így sokszorosan hasznos. Hosszadalmas volna elsorolni azon kísérleteket, melyeket, csupán a magyar-óvári növénytermelési kísérleti állomás végzett, s melyekből boldogult Cserhádi Sándor, az állomás vezetője azon szabályt vonta le, hogy minden métermázsza szuperfoszfát legalább ugyanannyi termés többet eredményez már az első évben, második évi utóhatása pedig ezen többetet még jelentékenyen fokozza

„CLIMAX“
nyersolajmotor

Legolcsóbb, legbiztosabb üzemerő. Versenyképes árak
Elsőrangú minőség. Több ezer referencia

Pénzt
takarít meg!

Bachrich és Társa

motorgyári fiákletelep
Budapest V/41 Szabadságtér 17 sz.
(Tözsdepalota)
Telefonsz. 71-01. Sürögnyoc. CLIMAX

Czell Frigyes

és Fiai

bortermelők és bornagykereskedők
Medgyes.

Legjobb beszerzési forrás természetadta valódi erdélyi hegyi borokban. Hordókban és palackokban. Kitűnő sajattermés és vörös borok.

eredeti francia angol, és amerikai toalettmódeit közöl a BUDAPESTI BAZAR egy évfolyamában. Előfizetési ára: **negyedévre 2 korona.** Ingyen mutatványszámot küld a „BUDAPESTI BAZAR” kiadóhivatala Budapest, VIII. Baross-u. 22. (Budapesti Bazár-ház.)

TALÁLÓS o o o

o o o **KÉRDÉS.**

Miért apróhirdetés

az apróhirdetés?

mert néhány
APRÓ sorban minden szükséges és célszerű dolgot lehet hirdetni és így valóban APRÓ pénzbe kerül csak ha az ember
mindentéle állást
kinál vagy keres,
mindentéle terményt
kinál vagy keres,
lakást
kinál vagy keres,
mindentéle butort
kinál vagy keres,
mindentéle ipari cikket
kinál vagy keres,
a legkülönbözőbb
apróbb dolgokat
kinálja vagy keresi,

mely csak APRÓ költséget bír el Olvasóközönségünk ezer meg ezer esetben hálásan emlékezik meg arról, hogy az apróhirdetések fényes sikerrel segítik elő a **kinálat** és **kereslet** nagyarányu forgalmát. **Azért ne tessenek habozni** s a mikor csak a legcsékélyeb szükség diktálja:

apróhirdetést

kell feladni a

„Székely-Udvarhely”-ben.
Apró a hirdetés,
apró a költség!

deléseket az ország bármely részébe gyorsan teljesít.

Síremlékek
és lépcsőkövek
Székelyudvarhely,
Kossuth-utca 52-ik szám alatt

Imreh Márton kőfaragómester
üzletében kaphatók a legújantóbbakban. Elvállal egyéb építészeti munkát is. Erősségért és tartósságért jótállást vállal.

B O R!

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi bornagykereskedőné

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható. A kedvező szüreti kiállításokra való tekintetből ármérséklés.

Stoch Cogacn gyógyszer

Garantált valódi borpárlat. Előzése a legrigorúbb ellenőrzés mellett történik.

Gamis és Stoch
Barcola.

A töltés és dugaszolás Bécsben a cs. kir. vegyészeti állomáson történik s minden egyes palack az állomás bélyegzőjével van ellátva.

Mindenütt kapható

Hamisítástól védve van

4290—911 sz.
Pályázat butorszálításra

A marosvásárhelyi kereskedelmi és iparkamara Új székházának a közgyűlési nagytermébe, a kis üléstermébe, az elnöki és titkári szobákba és a többi hivatalos helyiségekbe szükséges új berendezési tárgyak és butorok szállítására valamint a meglevő butorok szükség szerinti átalakítására ezennel nyilvános pályázat hirdetik.

Ajánlattevők vázlat rajzokkal és költségvetéssel kísért ajánlataikat f. évi október hó 15-én déli 12 óráig a kamara titkári hivatalába adhatják be hol előzetes információ is nyerhető.

Később érkező ajánlatok figyelembe nem vétetnek.
Marosvásárhely, 1911. szept. 20.
A kamara elnöksége.

Kiadó hus-csarnok.

Székelyudvarhelyt, a piac közepén, hol a Tassaly testvérek jelenleg árusítanak, kiadó. Bővebb felvilágosítás nyerhető **Kassay Dénes** szücsztársulati elnökknél. A hus csarnok érvényben levő szabályoknak mindenben megfelelő.

Betegh Pál villanmotoros könyvnyomtató-intézetéből Székelyudvarhelyt.

AZ UDVARHELYMEGYEI TAKARÉKPÉNZTÁR RÉSZV.-TÁRS. SZÉKELYUDVARHELY, fiókok: Székelykeresztur és Oklánd
Ügykörébe a **törlesztéses (amortizációs) kölcsönök** adását is felvette.
Bekebejezett ingatlanokra **5000 30000** koronáig terjedő kölcsönöket nyújt 15, 18, 23 és 32 évi, félévenkénti törlesztések mellett, **6** százalékos kamatozással.
Bővebb tájékoztatást Székelyudvarhelyt a fő-, Székelykereszturt és Oklándon a fiókiintézetek nyújtanak.

Védjegy: „Horgony”.
A Liniment. Capsici comp., a Horgony-Pain-Expeller
egy régiónak bizonyult háziszert, mely már sok év óta legjobb bedörzsölésnek bizonyult közhivatalosoknál és megfűléseknél.
Figyelemztetés. Silány hamisítványok miatt bevásárláskor óvatossak legyünk és csak olyan eredeti üveget fogadjunk el, mely a „Horgony” védjeggyel és a Richter cégjegyzéssel ellátott dobozba van csomagolva. Ára üvegekben K—80, K1.40 és K2.— és úgyszólván minden gyógyszerárban kapható.
Főraktár: **Török József** gyógyszerésznél, Budapest. **D. Richter** gyógyszerár az „Arany oroslánhoz”, Prágában, Elisabethstrasse 5 neu.

Névjegyek
Meghívók,
Eljegyzési
és Esküvői
valamint **gyászjelentések**
ugyszintén mindenféle könyvnyomdai és könyvkötői munkákat izléses kivitelben, gyorsan és pontosan készülnék

Betegh Pál
villamos ízemre berendezett könyvnyomtató és könyvkötő-intézetében Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca sz. 31. alatt.

Hirdetés az üzlet lelke!
Hirdetés nélkül nincs forgalom! **HIRDESSEN** tehát a Székely-Udvarhelyben
BÉLYEGZŐK megrendelésre mindenféle kivitelben bárhova a legpontosabban gyári áron szállítanak **Betegh Pál** könyvnyomtató- és könyvkötő-intézetéből Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. sz.

DERZSI JÓZSEF
SZÉKELYUDVARHELYI KÖNYVNYOMTATÓ-ÉS KÖNYVKÖTŐ-INTÉZET
CZIGLED (PASTMEGYE)
Nagyobb mennyiségű
nemes gyümölcsfa-
csemete, boggyógyümölcsök, vadoncok, Kerti soványok, sima és gyökeres szőlővesszők stb. kaphatók.
Tessék kimerítő ár-egyzetet kérni.

ÉLETKÖNYVE
állandó házi orvos. Ingyenes gyógymód: tifusz, kolera, toroklob, rüh, vérhas, mindenféle himlő és vörheny, orbánc, bujakór, szarmarhurut, agy-, tüdő-, szív-, gyomor-, méh- és bélgyulladás, vesemáj-, lep-, hólyag bajok, skrófuta közhivatalos, csusz, nyavalyatörés, aranyér, gutaütés, nehéz sebesülések, vérszegénység, vízkóróság, szárazbetegség (tuberkulózis), torok- vagy mandolagyulladás, gyomorkatarus, örülés stb. ellen. Irtá: **DERZSI JÓZSEF**. Az E. M. K.
E. — tekintélyes orvosok ajánlata — népkönyvtárai részére
100 példányt elfogadott. Ára .. 3 korona. Kapható: ..
Betegh Pál kiadónál Székelyudvarhelyt és valamennyi könyvkereskedésben.